

Sygn. akt III AUa 70/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2013 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Bożena Grubba (spr.)
Sędziowie:	SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń SSA Maciej Piankowski
Protokolant:	Katarzyna Pankowska

po rozpoznaniu w dniu 25 września 2013 r. w Gdańsku

sprawy małoletniej P. K. reprezentowanej przez matkę B. K. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o prawo do renty rodzinnej

na skutek apelacji małoletniej P. K. reprezentowanej przez matkę B. K. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 20 listopada 2012 r., sygn. akt VII U 2102/12

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 70/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 30 marca 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił B. K. (1) prawa do renty rodzinnej wskazując, iż zmarły - B. K. (2) - nie spełnił w chwili śmierci warunków wymaganych do renty, ponieważ niezdolność do pracy powstała po upływie 18 miesięcy od ustania ostatniego ubezpieczenia, w ostatnim dziesięcioleciu przed dniem powstania niezdolności od pracy (zgonu), nie udowodnił wymagalnych 5 lat okresów składkowych i nieskładkowych oraz 30 lat okresów składkowych.

Wnioskodawczyni wniosła odwołanie od powyższej decyzji, wskazując, że pozwany uznał za udowodnione okresy składkowe i nieskładkowe w łącznym wymiarze 21 lat, 8 miesięcy i 6 dni, zaś w zakresie okresów od 1 marca 2006 r. do 31 października 2006 r., od 1995 do 30 września 1999r. oraz od 1 grudnia 1999 r. do 31 sierpnia 2011 r. prowadzi postępowanie wyjaśniające. Skarżąca wskazała, iż w przypadku uwzględnienia wymienionych okresów staż ubezpieczeniowy obejmie dodatkowo 6 lat, co spowoduje, iż będzie się legitymował stażem ubezpieczeniowym w

wymiarze 25 lat. Odnosząc się do wskazanego przez pozwanego braku 5 letniego okresu ubezpieczenia przypadającego w ostatnim 10 - leciu od dnia śmierci wnioskodawczyni powołała się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2006 r. UZP 5/05 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2005r I UK 352/04.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie. Nadto, organ pozwany wskazał, że po zaliczeniu spornych okresów mąż wnioskodawczyni legitymuje się ogólnym stażem ubezpieczeniowym w wymiarze 27 lat, 10 miesięcy 21 dni, a w ostatnim dziesięcioleciu przed dniem zgonu zmarły nie posiadał wymaganych 5 lat okresów składkowych i nieskładkowych a jedynie 8 miesięcy, zgon zaś nastąpił po upływie 18 miesięcy od ostatniego okresu ubezpieczenia, który trwał do 31 października 2006 r.

Organ rentowy wskazał, iż brak 30 - letniego stażu ubezpieczeniowego wskazuje, iż B. K. (2) nie spełniał także przesłanki z art. 58 ust 4 ustawy emerytalnej.

Wyrokiem z dnia 20 listopada 2012 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie. Uzasadniając swoje stanowisko Sąd wskazał, iż B. K. (1), urodzona (...), pozostawała w związku małżeńskim z B. K. (2). Posiadali oni jedno dziecko - córkę urodzoną (...)

B. K. (2) zmarł (...)

W dniu 6 marca 2011 r. B. K. (1) złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych wnioski o rentę rodzinną, który zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzją został załatwiony odmownie.

Analizując zasadność decyzji pozwanego Sąd - uwzględniając treść przepisów art. 65 ust. 1, art.57 ust. 1 pkt 2 i 3 oraz art.58 ustawy o emeryturach i rentach z FUS - zważył, iż posiadany przez zmarłego okres składkowy i nieskładkowy nie spełnia wymagania postawionego w art.57 ust. 1 pkt 2 oraz ust.2, albowiem, zostały udowodnione okresy łącznie w wymiarze 27 lat, 10 miesięcy i 21 dni, z czego ostatni z nich miał miejsce do 31 października 2006 r. Mało tego, w ostatnim 10 - leciu przed dniem zgonu tj. przed dniem 18 grudnia 2011 r. B. K. (2) nie posiadał wymagalnych 5 lat okresów składkowych i nieskładkowych, a jedynie 8 miesięcy, zaś zgon wnioskodawcy nastąpił po upływie 18 miesięcy od ostatniego okresu zatrudnienia, który trwał do 31 października 2006 r. Dodatkowo Sąd podkreślił, że zmarły nie spełnił także przesłanki nabycia prawa do świadczenia rentowego, wymienionej w art. 58 ust.4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS albowiem nie legitymuje się wymaganym stażem ubezpieczeniowym wynoszącym dla mężczyzn 30 lat.

Odnosząc się do zarzutów podniesionych w odwołaniu Sąd Okręgowy wskazał, że wykluczona jest możliwość wykładania przepisów prawa ubezpieczeń społecznych z uwzględnieniem reguł słuszności (zasad współzycia społecznego). W judykaturze utrwalone jest bowiem stanowisko, że do złagodzenia rygorów prawa ubezpieczeń społecznych nie stosuje się art. 5 k.c., ponieważ przepisy prawa ubezpieczeń społecznych mają charakter przepisów prawa publicznego.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

Apelację od wyroku wywiodła wnioskodawczyni, zaskarżając go w całości i wnosząc o jego zmianę poprzez uwzględnienie odwołania.

Skarżonemu wyrokowi B. K. (1) zarzuciła niewłaściwą interpretację art. 57 ust. 1 i 2 oraz art. 58 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Uzasadniając swoje stanowisko wnioskodawczyni powołała się na treść uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2006 r. I UZP 5/2005 (OSNP 2006/19-20 poz.305) oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2005 r. I UK 67/05 i z dnia 24 kwietnia 2008 r., II UK 235/2007. Podkreśliła, że zarówno ona jak i jej mąż przepracowali razem kilkadziesiąt lat i przez cały czas byli objęci ubezpieczeniem społecznym. Zaznaczyła, że zatrudnienie na podstawie umowy o pracę, która daje podstawę do odprowadzania składki na ZUS w naszym kraju od kilku lat jest - z uwagi na sytuację na rynku pracy - bardzo trudne.

Wskazała także, że samotnie wychowuje córkę uczącą się w szkole średniej, a uzyskiwane przez nią niskie dochody nie wystarczają na utrzymanie.

Wobec powyższego skarżąca wniosła o uwzględnienie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczyni nie zasługuje na uwzględnienie, nie zawiera bowiem zarzutów skutkujących koniecznością zmiany bądź uchylecia zaskarżonego wyroku.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była kwestia przysługiwania córce wnioskodawczyni P. K. prawa do renty rodzinnej po zmarłym ojcu B. K. (2).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w powyższym zakresie Sąd Okręgowy przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, a w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające z przepisu art. 233 k.p.c. W konsekwencji, Sąd odwoławczy oceniając, jako prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji, uznał je za własne.

Stosownie do treści art. 65 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Sąd Apelacyjny zwraca zatem uwagę, iż renta rodzinna jest świadczeniem pochodnym świadczenia, jakie przysługiwałoby osobie zmarłej, dlatego też w pierwszej kolejności rozpoznaniu podlega spełnienie przesłanek przez osobę zmarłą, a dopiero następnie ustalone jest prawo do tego świadczenia wnioskodawcy - członka rodziny po osobie zmarłej (por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 września 2009 r., II SA/Wa 348/09, LEX nr 637742). W kontekście powyższego należy zwrócić uwagę, iż dla przyznania prawa do renty rodzinnej nie mają znaczenia żadne inne okoliczności, jak tylko kwestia posiadania przez zmarłego w chwili śmierci ustalonego prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy bądź też spełniania warunków wymaganych do uzyskania jednego z tych świadczeń. Brak uprawnień zmarłego do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy pociąga za sobą również brak uprawnień członków rodziny do renty rodzinnej po ubezpieczonym. Dochodzone świadczenie nie jest bowiem świadczeniem przyznawanym z uwagi na potrzeby, nawet najbardziej uzasadnione, ale świadczeniem pochodnym od okresów opłacania składek na ubezpieczenie społeczne (tak np.: wyrok WSA w Warszawie z dnia 9 listopada 2006 r., II SA/Wa 270/06, LEX nr 306965; wyrok WSA w Warszawie z dnia 15 czerwca 2005 r., II SA/Wa 647/05).

Uprawnienia P. K. do renty rodzinnej po zmarłym ojcu należy rozpatrywać przez pryzmat spełnienia przez niego - w chwili śmierci - warunków do uzyskania emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, przy czym przyjmuje się, iż osoba zmarła w chwili śmierci była całkowicie niezdolna do pracy (art. 65 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Ze względu na wiek B. K. (2) w chwili śmierci brak jest podstaw do rozważania spełniania przez niego warunków ustalenia prawa do emerytury.

Jeśli zaś chodzi o ocenę przysługiwania zmarłemu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w pierwszej kolejności należy wskazać, iż zgodnie z treścią art. 57 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnił łącznie następujące warunki:

1) jest niezdolny do pracy;

2) ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy;

3) niezdolność do pracy powstała w okresach, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2, pkt 3 lit. b, pkt 4, 6, 7 i 9, ust. 2 pkt 1, 3-8 i 9 lit. a, pkt 10 lit. a, pkt 11-12, 13 lit. a, pkt 14 lit. a i pkt 15-17 oraz art. 7 pkt 1-4, 5 lit. a, pkt 6 i 12, albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

Przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy (art. 57 ust. 2 ustawy).

Warunek posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, w myśl art. 57 ust. 1 pkt 2, uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący łącznie co najmniej 5 lat - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat (art. 58 ust. 1 pkt 5 ustawy). Powyższy okres powinien przypadać w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed dniem powstania niezdolności do pracy (art. 58 ust. 2 ustawy). Jednocześnie przepisu ust. 2 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy, o którym mowa w art. 6, wynoszący co najmniej 25 lat dla kobiety i 30 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

Biorąc pod uwagę okoliczność, iż na podstawie art. 65 ust. 2 ustawy przy ocenie prawa do renty rodzinnej przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy, należało rozważyć, czy ojciec P. K. w chwili śmierci posiadał staż ubezpieczeniowy wynoszący co najmniej 30 lat oraz czy osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący łącznie co najmniej 5 lat przypadający w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed dniem powstania niezdolności do pracy, a zatem, w niniejszej sprawie, przed dniem śmierci.

Sąd Apelacyjny podzielił, dokonane we wskazanym wyżej zakresie, ustalenia Sądu I instancji, z których wynika, iż B. K. (2) legitymował się łącznym okresem składkowym i nieskładkowym wynoszącym 27 lat 10 miesięcy i 21 dni, co oznacza, iż nie spełniał przesłanki przyznania mu prawa do renty, o której mowa w art. 57 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 58 ust. 1 pkt 5 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Mało tego nie spełniał również przesłanki, o której mowa w art. 58 ust. 2 powołanej ustawy, albowiem w ostatnim dziesięcioleciu przed śmiercią tj. w okresie od dnia 18 grudnia 2001 r. do dnia 18 grudnia 2011 r. posiadał jedynie 8 miesięcy - zamiast wymaganych 5 lat - okresów składkowych i nieskładkowych, co oznacza, że nie został spełniony warunek, o którym mowa w powołanych wyżej przepisach ustawy emerytalno - rentowej, w tym w art. 58 ust. 4.

Zajmując stanowisko w przedmiocie apelacji, zważyć należy, iż nie było również uprawnionym przyznanie córce zmarłego świadczenia rentowego, w oparciu o treść uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2006 r. (I UZP 5/05, Opubl. Biul. SN 2006/3/27) - na którą skarżąca powołała się w apelacji - zgodnie z którą „renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy (art. 57 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - jednolity tekst: Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zmianami), bez potrzeby wykazywania przewidzianego w art. 58 ust. 2 tej ustawy pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy”. Podkreślić bowiem trzeba, że art. 58 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - który w niniejszej sprawie ma zastosowanie - zgodnie, z którym mężczyzna ubiegający się o rentę z tytułu niezdolności do pracy (powstałej po ukończeniu 30 roku życia), który udowodnił co najmniej 30 lat okresów składkowych i jest całkowicie niezdolny do pracy nie musi legitymować się 5 letnim stażem ubezpieczeniowym w okresie 10 - lecia przed złożeniem wniosku bądź przed datą powstania niezdolności do pracy, został wprowadzony ustawą zmieniającą z dnia 28 lipca 2011 r. (Dz. U. z 2011r., nr 187 poz. 1112), zaś w życie wszedł z dniem 23 września 2011 r., tj. przed datą śmierci B. K. (2). A zatem oceny uprawnień B. K. (2) do renty należało dokonywać przy zastosowaniu przepisów obowiązujących w dacie spełnienia ostatniej przesłanki niezbędnej do przyznania świadczenia, tj. w dacie śmierci B. K. (2) - 18 grudnia 2011 r. Tak dokonane ustalenie prowadzi do jednoznacznego wniosku, że zmarły nie spełniał kumulatywnie przesłanek, o których mowa w art. 58 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który to z uwagi na datę wejścia w życie, znajduje w stosunku do niego zastosowanie. Jednocześnie wskazać wypada, że powoływane przez skarżącą orzecznictwo odnosi się jedynie do spraw, w których uprawnienia ubezpieczonych do renty były analizowane pod rządami tzw. „starej ustawy”, czyli przed dniem wejścia w życie przepisu art. 58 ust. 4 (przed 23 września 2011 r.) - wówczas istotnie, przy wykazaniu, że ubezpieczony (mężczyzna) legitymował się 25 stażem ubezpieczeniowym nie było konieczności wykazywania, iż spełnił warunek, o którym mowa w art. 25 ust. 2 ustawy emerytalno - rentowej.

Wobec zatem ustalenia, iż B. K. (2) nie spełniał w dacie śmierci przesłanek warunkujących przyznanie mu prawa do renty, uznać należało, że nie zostały spełnione przesłanki przyznania P. K. prawa do renty rodzinnej po zmarłym ojcu, o czym Sąd Okręgowy zasadnie orzekł w zaskarżonym przez wnioskodawczynię wyroku.

W tym stanie rzeczy, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł, jak w sentencji wyroku.

Niezależnie od powyższego Sąd Apelacyjny zwraca apelującej uwagę na regulację wynikającą z przepisu art. 83 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), zgodnie z którym ubezpieczonym, którzy wskutek szczególnych okoliczności nie spełniają warunków przewidzianych w ustawie do uzyskania prawa do emerytury lub renty, nie mogą - ze względu na całkowitą niezdolność do pracy lub wiek - podjąć pracy lub działalności objętej ubezpieczeniem społecznym i nie mają niezbędnych środków utrzymania Prezes ZUS może przyznać - w drodze wyjątku - świadczenie w wysokości nieprzekraczającej wysokości odpowiednich świadczeń przewidzianych w ustawie.

SSA Bożena Grubba SSA Iwona Krzeczowska-Lasoń SSA Maciej Piankowski